

Bijlage VMBO-GL en TL
2024

tijdvak 2

Nederlands CSE GL en TL

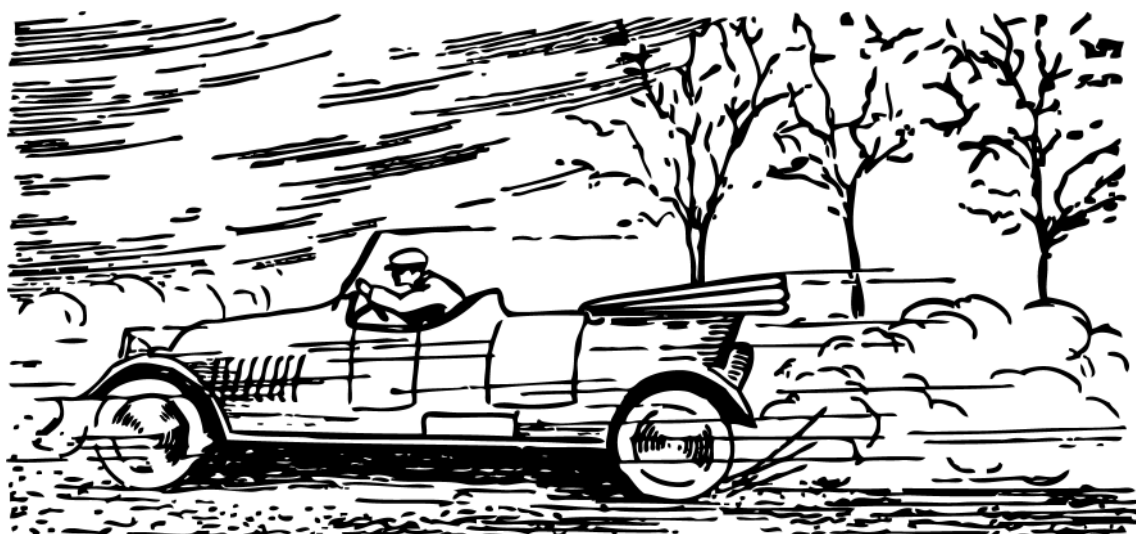
Tekstboekje

examentor.nl

GT-0011-a-24-2-b

“We bedienen vooral mensen die nét een paar kilometer per uur te hard rijden”

(1) Net als op een scherm in een luchtverkeerstoren bewegen tienduizenden blauwe stipjes zich langzaam over de kaart van West-
5 Europa. Ze worden getoond op vier enorme breedbeeld-tv's op het hoofdkantoor van Flitsmeister in Veenendaal. Heel Nederland is blauw gekleurd, maar als tentakels
10 strekken sommige stippenstromen zich uit richting de Franse kust en dwars door Duitsland.

(2) Alle stippen staan voor automobilisten die de Flitsmeister-app
15 aan hebben staan. Wanneer zij richting een flitspaal rijden, krijgen ze een waarschuwing op hun telefoon, waardoor vrijwel alle snelheidsboetes ontweken kunnen worden. Als de
20 automobilist zelf een flitspaal spot, kan hij of zij dat aangeven in de app om andere gebruikers te waarschuwen.

(3) Op Valentijnsdag 2010
25 lanceerden ontwikkelaars Sjoerd Perfors en Rick Waalders (beiden nu 38 jaar) de Flitsmeister-app, die toen

nog bestond uit een simpel lijstje van flitspalen die een automobilist op zijn
30 of haar route tegen zou komen. Het was de begintijd van de iPhone, toen het Nederlandse aanbod in de app-store zo'n beetje beperkt was tot de Teletekst-app¹. “Doordat Flitsmeister
35 een van de weinige Nederlandse apps was, kreeg hij gelijk aandacht.” Aan het woord is de 30-jarige Jorn de Vries, directeur van Flitsmeister. Tegenwoordig bedient Flitsmeister
40 een kwart van de Nederlandse automobilisten.

(4) Naast het simpele lijstje flitspalen waarmee de heren begonnen, bleken gebruikers ook behoefte te hebben
45 aan andere informatie om hun reis comfortabeler te maken. “Ze vroegen ons of we ook konden waarschuwen waar files staan. Daar hadden we toen nog geen idee van, dus zijn we
50 file-informatie gaan inkopen. Dat was destijds een enorme investering, dus we hebben lang gewikt en gewogen of we het aandurfdren om de dienst op zo'n manier uit te breiden.”

55 **(5)** Het bleek een goede beslissing.
Flitsmeister werd steeds populairder.
Stap voor stap voegde het bedrijf,
naast flitspalen en files, ook
informatie over wegwerkzaamheden,
60 stilstaande voertuigen en ongelukken
toe, geïntegreerd in een TomTom²⁾-
achtige routeplanner. Maar om die
informatie betrouwbaar te houden,
waren meer gps-data nodig, dus
65 maakten ze de app gratis om zoveel
mogelijk gebruikers binnen te harken.
Alles voor een grotere schaal:
voortaan moesten inkomsten komen
uit reclame en de verkoop van
70 anonieme locatiegegevens.
(6) Waar Flitsmeister in zijn eerste
levensjaren vooral een app was voor
de bestuurder die ongestraft te hard
wil kunnen rijden, is hij steeds meer
75 geïntegreerd geraakt in het 'nette'
Nederlandse verkeerssysteem. "We
kunnen nu de gehele reis van een
automobilist bedienen, van
waarschuwingen voor vertrek tot
80 parkeren", vertelt De Vries. BNR
Nieuwsradio, Q-Music en Radio 538
gebruiken de file-informatie die
Flitsmeister verzamelt op basis van
gebruikersbewegingen. Maar vooral
85 de rijksoverheid is een belangrijke
partner.
(7) Rijkswaterstaat gebruikt de
locaties van Flitsmeister-gebruikers
om mogelijke knelpunten te voor-
90 spellen. Bovendien is de app een
handig platform om automobilisten te
bereiken met informatie over
afgesloten routes, wegwerkzaam-
heden en passerende ambulances.
95 "De overheid heeft de kans aan-
gegrepen om ons platform te
gebruiken om het verkeer effectiever
en veiliger te maken", zegt De Vries.
"Dat waardeer ik enorm." Maar die
100 prettige samenwerking liet volgens
hem even op zich wachten. "We

hebben veel last gehad van ons
imago als app voor verkeers-
overtreders."

105 **(8)** Ondanks de uitbreidingen blijft
waarschuwen voor flitsers de kern.
"In totaal heeft Flitsmeister volgens
een eigen grove berekening zo'n
8 miljard euro aan boetes voorkomen
110 in tien jaar", vertelt De Vries trots.
Voorkomen of uit de staatskas gejat?
Die vraag wuift De Vries weg: "Voor
zover ik weet, deelt de overheid geen
boetes uit om geld te verdienen,
115 hoor."

(9) Volgens De Vries gaat de app
echter niet hand in hand met
gevaarlijk rijgedrag. "Uit de data blijkt
dat onze gebruikers niet harder rijden
120 dan de gemiddelde automobilist. We
bedienen vooral mensen die nét een
paar kilometer per uur boven de
snelheidslimiet rijden. Daarnaast
willen veel bestuurders die niet te
125 hard rijden zeker weten dat ze geen
bon op de mat krijgen."

(10) Waarom gaan Flitsmeister-
gebruikers niet plankgas, terwijl het
risico op een bon nihil is bij gebruik
130 van de app? "De 2,5 miljoen
bestuurders die we bedienen, zijn
echt niet allemaal maniakken of
verkeershufters. De kleine groep
overtreders is er altijd. Vergeet ook
135 niet dat het wegnnet hartstikke druk
is. Heel hard rijden is knap lastig.
Maar bovenal, mensen willen
helemaal niet Max Verstappen
spelen. Ook niet onze gebruikers,
140 van wie je het misschien het meest
zou verwachten." "Ook de ANWB³⁾
ziet geen vergroot veiligheidsrisico bij
het grootschalige gebruik van
Flitsmeister", vertelt een
145 woordvoerder desgevraagd.
(11) "Dat de overheid de voordelen
inzag van samenwerken met
Flitsmeister kwam door het grote

bereik, maar ook door de
150 constructieve houding van het
bedrijf”, vertelt De Vries. “Natuurlijk
schoppen we tegen het systeem aan,
maar dat kan in allerlei gradaties. Je
kan je middelvinger opsteken, of de
155 samenwerking aangaan en luisteren
naar kritiek.” Die houding werkt. Wie

nu een nieuwe auto koopt, kan dit
ooit dwarse appje via de
autocomputer vaak rechtstreeks
160 downloaden. Meer mainstream⁴⁾ kan
haast niet. Zoals De Vries zegt: “Dit
hobbyproject is een beetje uit de
hand gelopen.”

*naar een artikel van Liam van der Ven,
de Volkskrant, 27 juni 2022*

noot 1 Teletekst-app: een app van de NOS met allerlei actuele informatie in het kort, zoals
voetbaluitslagen, het laatste nieuws en verkeersinformatie

noot 2 TomTom: een mobiel navigatiesysteem dat in 2001 op de markt kwam

noot 3 ANWB: een vereniging op het gebied van mobiliteit, vakantie en vrije tijd die onder
meer pechhulp en verkeersinformatie aanbiedt

noot 4 mainstream: gangbaar, bestemd voor de massa

Wil je me? Leer dan eerst spellen

(1) Leren jongeren nog wel correct spellen? Het klinkt misschien als een verzuchting van een bezorgde grootvader, maar die zorg wordt gedeeld door jongeren zelf. Volgens een peiling van NRC en de Vlaamse krant De Standaard vindt de helft van de Vlaamse en Nederlandse jongeren (12-29 jaar) dat de jeugd niet goed meer kan spellen. Een ruime helft merkt ook veel fouten op in berichtjes die hij toegestuurd krijgt. Die belabberde schrijfsels zullen niet aan de deelnemers zelf gelegen hebben, want slechts een op de vijf ziet zichzelf als slechte speller. Twee derde vindt ronduit dat hij goed spelt, met iets meer zelfverzekerdheid bij de Nederlanders.

(2) De enquête werd verspreid onder jongeren die binnen het bereik van kranten liggen en dus niet per se representatief zijn voor de hele bevolking. Toch komt hun inschatting over hun leeftijdsgenoten vrij aardig overeen met bestaand wetenschappelijk onderzoek. Zo deed taalwetenschapper Reinhild Vandekerckhove van de Universiteit Antwerpen met haar collega's Dominiek Sandra en Hanne Surkyn onderzoek naar de spellingvaardigheid van zeventien- en achttienjarige Vlamingen. Slechts iets meer dan de helft van hen wist een simpel opdrachtje over werkwoordsvormen met het dt-vraagstuk – ik word, hij wordt – foutloos te maken. “Een niveau dat je eerder aan het einde van de basisschool verwacht”, beaamt Vandekerckhove.

(3) Brengt de beperkte jeugdige spellingvaardigheid, zoals die blijkt uit Vandekerckhoves onderzoek, de toekomst van dictees en de spelling in gevaar? Allerm minst, zo wijst de peiling van NRC en De Standaard uit: jongeren willen in meerderheid dat spelfouten met puntenaftrek bestraft blijven en dat hun scholen genoeg aandacht voor spelling hebben. Ze zijn het niet eens met de stelling dat een correcte spelling niet belangrijk is, zolang we elkaar maar begrijpen. Bovendien knappen ze af op slecht spellende (Tinder)dates.

(4) Dit laatste geldt overigens vooral voor meisjes: twee op de drie vinden slechte spelling een dealbreaker op datingsites, tegen een ruime helft van de jongens. Hoe ouder ze zijn, hoe belangrijker ze het vinden. Spelling blijkt dus een indicator voor de geschiktheid van een partner, zeker bij jonge vrouwen.

(5) Die gevoeligheid voor taal bij vrouwen blijkt uit wel meer onderzoek. “Zo maken meisjes op sociale media minder dt-fouten dan jongens.

70 En niet omdat ze de regels beter
beheersen”, zegt Vandekerckhove.
“Die kennen ze even goed als
jongens. Of, beter gezegd: even
75 slecht. Ze zijn wel gevoeliger voor de
mogelijke stigmatisering¹⁾ die met
foute spelling gepaard kan gaan.”
(6) Dat jongeren matig spellen, komt
volgens Vandekerckhove niet per se
door de invloed van sociale media.
80 Onderzoek wijst uit dat ze hun al dan
niet opzettelijke spelfouten op TikTok
of Instagram – denk aan het
populaire ‘egt’ in plaats van ‘echt’ –
niet herhalen op school. “Slechts in
85 uitzonderlijke gevallen lijkt er een
ongewenst leerproces te ontstaan”,
zegt Vandekerckhove. Zo hebben de
Antwerpse onderzoekers vastgesteld
dat het woord ‘gezegd’ opvallend
90 veel als ‘gezegt’ gespeld wordt in de
WhatsApp-communicatie van
Vlaamse jongeren. Dat woordbeeld
zou door het veelvuldig gebruik
weleens kunnen blijven hangen.
95 **(7)** Een derde van de scholieren
bevestigt soms niet meer goed te
weten hoe iets te schrijven onder
invloed van foute woordbeelden op
sociale media. Opmerkelijk: evenveel
100 scholieren vinden dat het makkelijker
is om Engels te spellen dan
Nederlands.
(8) Zijn spelfouten erg? Taalkundigen
vinden doorgaans van niet: het is
105 volgens hen veel belangrijker dat

jongeren goed leren formuleren en
de structuur van een tekst leren
doorgronden. “Niet-taalkundigen”,
zegt Vandekerckhove, “lijken spelling
110 daarentegen te beschouwen als het
belangrijkste taalkundige vraagstuk.”
Toen haar collega Dominiek Sandra
eens voorstelde om voortaan behalve
‘ik vind’ ook ‘hij vind’ te schrijven, om
115 taalgebruikers te verlossen van hun
onzekerheid, ontstond er in
Vlaanderen een kleine mediastorm.
(9) Ook de jongeren in de peiling van
NRC en De Standaard moeten weinig
120 hebben van dit soort wijzigings-
voorstellen. Ook al beheersen ze de
norm zelf niet goed, ze vinden deze
wél belangrijk. Twee derde van hen
is expliciet vóór het behoud van de
125 dt-regels. Driekwart gruwet van
fonetische spelling – ‘smiddachs
eeten we elk een Citroen’. Ook dat
strookt met eerder onderzoek, aldus
Vandekerckhove: mensen houden
130 niet van nieuwe woordbeelden. In
2005 leidde het schrappen van de
tussen-n in ‘ideeëloos’ nog tot boze
reacties.
(10) Volgens Vandekerckhove
135 worden Vlamingen eerder als
‘taalpuristen’ gezien dan
Nederlanders. Maar daar verrast
deze peiling: over de hele linie blijken
de taalpuristen juist ten noorden van
140 de grens te zitten.

*naar een artikel van Derk Walters en Astrid Houthuys,
NRC, 2 oktober 2021*

noot 1 stigmatisering: iets ten onrechte als zeer negatief kenmerken

Tekst 3

De ene zorgverzekering is de andere niet

We lijken soms best veel op elkaar. Toch zijn we allemaal net een tikje anders. De een heeft genoeg aan een beetje. Een ander zit jarenlang vast aan slotjes. Ook elke zorgverzekering is een tikje anders. Bij Independer zie je eenvoudig wat die verschillen zijn. Wij vinden er een die haarfijn bij jouw beugelbekkie past. Vergelijk zelf en bespaar op independer.nl

welkom bij independer

autoverzekeringen, energie, hypotheek, woonverzekeringen,
mobiele telefonie, internet, zorgverzekeringen en meer

*naar een advertentie van Independer,
de Volkskrant, 28 november 2020*

Vegan leer: diervriendelijk en duurzaam of een synoniem voor plastic?

(1) Vegan leer heeft vaak een negatief imago en wordt beschouwd als 'nepleer'. Maar Abigail Bakker (36), eigenaar van de duurzame 5 Geitenwollenwinkel, is het daar niet mee eens: "Mensen in mijn winkel zien juist dierlijk leer als iets negatiefs en niet als iets moois of iets van luxe." "Een alternatief voor 10 leer is iets waar merken en ook de consument hard naar op zoek zijn", zegt Anne-Ro Klevant Groen (34) van de stichting Fashion for Good, die zich inzet voor een betere mode- 15 industrie.

(2) Bij het imitatieleer dat nu het meest wordt gebruikt, komt wel veel plastic kijken. Er zijn wel steeds meer natuurlijke innovaties op het gebied 20 van vegan leer, zoals champignon- of ananasleer. De samenstelling van een dergelijk vegan leer is van nature nog niet zo sterk als dierlijk leer. Daarom mixen merken dit natuurlijke 25 materiaal vaak met een plastic om het steviger te maken. Of er moet een extra laagje, een coating, overheen, die op dit moment nog niet geheel milieuvriendelijk gemaakt kan 30 worden. Op dat vlak valt nog winst te behalen.

(3) "Er zijn nog niet veel van dit soort natuurlijke alternatieven op de markt", zegt Denise Roobol (29), 35 oprichter van het gelijknamige Rotterdamse tassenmerk. Op dit moment gebruikt zij ook een leervervanger waarin plastic is verwerkt, gemaakt van geperste 40 synthetische vezels. De beschikbare natuurlijke materialen voldoen nog

niet aan de kwaliteitseisen van haar merk. "Veel van mijn tassen worden intensief gebruikt als werktassen.

45 Dan vraag ik me af: wat is duurzamer? Een tas gemaakt van vegan leer op synthetische basis, maar die wel lang meegaat, of een 100 procent niet-dierlijke natuurlijke 50 tas die snel beschadigt?"

(4) De belangrijkste reden voor Roobol om vegan leer te gebruiken, is dierenwelzijn. Ze begrijpt wel dat mensen vroeger dieren gebruikten 55 voor leer. "Ze hadden niks anders. Maar nu zijn er innovaties en vond ik dat er wel een alternatief moest komen. We leven tenslotte in de 21ste eeuw."

60 (5) Greg Stillman (34) van het bedrijf Natural Fibre Welding is bezig met het ontwikkelen van zo'n innovatie. "Ons imitatieleer bestaat uit rubber, kokosschil en kurkpoeder. Het is tijd 65 voor een nieuw hoofdstuk over vegan leer: dier- en plasticvrij", zegt Stillman. Volgens hem helpt vegan leer dat gemaakt is van plastic, de dieren niet. Wanneer je met een tas 70 gemaakt van dit materiaal langs bijvoorbeeld een scherpe leuning loopt, brokkelt de stof langzaam af. Het plastic komt zo in de lucht en uiteindelijk in de zee terecht. Daar 75 komt het in de maag van dieren. "Binnenkort zwemt er in de zee meer plastic dan vis", zegt Stillman. "Mensen die vegan leer kopen, vergeten vaak dit aspect."

80 (6) "Nu mijn plastic- en diervrij leer nog in ontwikkeling is, zou ik zelf eerder dierlijk leer kopen. Leer is nu

een restproduct van de vlees-
industrie”, zegt Stillman. “Er bestaan
85 naast melk- en vleeskoeien geen
aparte ‘leerkoeien’. Als we de huid
niet gebruiken dan wordt die
verbrand. Zolang men vlees wil, is er
ook leer.”

90 **(7)** Bij het ontwikkelen van vegan leer
is het belangrijk dat het voldoet aan
dezelfde kwaliteitseisen als dierlijk
leer. De kwaliteit van dierlijk leer kun
je herkennen aan de gladheid van de
95 dierenhuid. Als een koe bultjes heeft
op zijn huid, bijvoorbeeld van een
bijensteek, dan wordt de kwaliteit van
het leer als slecht beschouwd. Een
merk als Chanel kiest het gladste
100 leer. Dit betreft misschien één
koeienhuid uit duizend.

(8) Vegan leer kent verschillende
gradaties in kwaliteit. Abigail Bakker:
“Drie jaar geleden heb ik een tas
105 gekocht van het mooie merk Matt &
Nat. Ik smijt hem overal neer. En er
zit nog geen schrammetje op. Het
leer van de markt is vaak van lagere
kwaliteit.” Voor Bakker is de
110 belangrijkste kwaliteitsvoorwaarde
dat een vegan product lang moet
meegaan.

(9) Een andere kwaliteitseis is de
‘kleursnelheid’. Dit betreft de
115 snelheid waarmee de kleur van het
leer van het product verdwijnt,
bijvoorbeeld als je dat ergens
tegenaan stoot. Bij het leer van
Natural Fibre Welding heeft de stof
120 van nature de kleur van leer. Andere
merken gebruiken een coating, een

laagje over het basismateriaal, dat
zorgt voor de kleur. Als je het leer
dan bekrast, gaat er een stukje van
die coating af en is de echte kleur
125 van de stof te zien.

(10) Er speelt nog meer een rol bij de
kwaliteit. De flexibiliteit van vegan
leer is ook belangrijk. Bij tassen is de
130 ‘vermoeidheid’ van leer van belang;
de hoekjes van de tas moeten lang
mee kunnen gaan. Maar hoe weet je
nou dat een product van vegan leer
voldoet aan al deze eisen? “Door
135 simpelweg vragen te stellen in de
winkel”, zegt Stillman. “Bij leer zijn
we gewend om verschillende vragen
te stellen in de winkel: ‘Hoelang gaat
deze tas mee?’ of ‘Welk product
140 heeft de beste kwaliteit?’ Je kunt je
afvragen waarom we dat niet bij
vegan leer doen.”

(11) Volgens Klevant Groen is er nog
een vraag die de consument moet
145 stellen, maar dan aan zichzelf:
‘Welke impact heeft het product dat
ik koop?’ Ze vindt dat mensen
moeten kopen waar ze zich goed bij
voelen. Ook moeten de vegan
150 merken zich een vergelijkbare vraag
stellen bij de productie. Klevant
Groen: “Ik denk zeker dat de term
vegan leer door sommige merken als
een marketingtruc wordt gebruikt,
155 maar het is belangrijker om ons te
focussen op het feit dat mensen op
zoek zijn naar oplossingen en
alternatieven voor leer.” Vingerwijzen
houdt positieve verandering tegen,
160 zoveel is zeker.

*naar een artikel van Emilie van Kinschot,
de Volkskrant, 16 september 2020*

De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen. Het College voor Toetsen en Examens is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.

